

Štábní kapitán pěch. Jaroslav Kalus:

Vliv velitele setniny na další výchovu a vedení nově jmenovaného aktivního důstojníka.

(Pokračování.)

Statečnost se projevuje tím, že voják v boji odhodlaně postupuje, aby získal terén a aby nepřítele bojem zblízka zničil anebo zahnal. Instruktor musí proto všemu mužstvu vysvětlit a dokázat na příkladech z války, že jakmile zahájíme pohyb kupředu, unikneme nebezpečí nejlépe tím, že se odhodlaně vrhneme na nepřítele. Když se mužstvo takto vychovává, je pak vždy snadněji brzdit příliš horlivé jednotlivce, nežli převychovat jednotku váhavou a opatrnou. Velitel setniny musí též svého důstojníka naučit, hlavně zase osobním příkladem a poučováním, jak udržet bez nemístné tvrdosti u mužstva tuhou kázeň. Nestačí k tomu jen autorita, vyplývající z poměru představeného k podřízenému, ale chování a vystupování cvičitele a velitele musí být vždy naprosto korektní, důstojné, jisté a rázné. Vyžadovat se má jen to, co má účel a je rozumné. Opravdové ukáznění nelze u podřízených dosáhnout z dneška na zítřek, prostým nařízením, je to věc tradice, promyšlené výchovy a síly duchovní autority velitelů.

Důležitá je rovněž výchova k patriotismu, neboť opravdová láska k vlasti, národu a samostatnosti inspiruje v muži v dobách potřeby základní ctnosti každého bojovníka, jako: chrabrost, obětavost, sebezapření, čestnost a smysl pro povinnost. Svědomitá výchova k loyaltě a

vlastenectví je nezbytně nutná zejména u vojinů menšinových, zvláště neslovanských národností, kterých máme u každé setniny značný počet.

Každý dobrý velitel setniny má proto po této stránce výchovy svých lidí věnovat největší pozornost a svému důstojníku má neustále zdůrazňovat, že příprava morálních sil našich podřízených je jedním z hlavních jeho úkolů.

Je to především důstojník-cvičitel a velitel nejmenších jednotek, který musí využít každé vhodné příležitosti, aby p o z d v i h l m o r á l k u svých lidí, aby jim vyjasnil, že vítězství dobudou jen muži, kteří jsou hotovi obětovat svůj život za vlast, neboť — podle Dragomirova — „válka se vede lidmi, kteří dovedou umírat“.

V oboru morální výchovy podřízených je v první době mladý důstojník vlastně sám žákem svého velitele setniny a sleduje proto bedlivě jeho činnost v tomto oboru. Této výchově se zpravidla nevěnují zvláštní hodiny, ona jde ruku v ruce s ostatní výchovou vojína. Na ni třeba pamatovat vždy a všude, při výcviku a při cvičeních, při rozmluvách, při rozpravách, v přestávkách, zkrátka při všech příležitostech, počínaje ihned příchodem vojína, až k jeho odchodu z vojenské služby.

S hlediska výchovy velitele nutno mladého důstojníka především cvičit a školit na velitele čety a postupně pak i na velitele setniny, neboť je předurčen, aby ve válce vedl jednu nebo druhou z těchto jednotek. Ať už tak neb onak, v každém případě bude jeho místo v nejpřednějších sledech, přímo na bojišti, kde, jsa v nejužším styku se svými podřízenými, bude očitým svědkem všech událostí boje.

Moderní boj, třebaže vyžaduje určité metodičnosti i uspořádání, přináší právě u těchto nejmenších jednotek náhlé změny situace, často nepředvídané a spletité, a je pak na velitelích těchto jednotek, aby každou takovou změnu ihned postřehli, správně ocenili a svým iniciativním zásahem buď odstranili nebo paralysovali. Tito velitelé mají možnost, aby působili přímo na své jednotky a mohou proto tam, kde třeba, a v pravý čas čelit osobně všem nepředvídaným změnám situace.

V rukou těchto mladých velitelů bude tedy přímé a osobní vedení boje, a proto se musí u nich ve vysokém stupni vypěstovat vlastnosti a ctnosti, jichž je třeba k velení těmto nejmenším jednotkám.

Tím ovšem není řečeno, že se na ně nevztahují všechny předběžné činnosti, nutné ke každému podniku ve válce, ne, i oni — byť i v svém omezeném rámci — musí každou akci připravovat, organizovat, musí předvídat a nařízené přípravy též kontrolovat.

Účelem boje je vnutit nepříteli násilím svou vůli a zničit ho, aniž se sami dáme od něho zničit. K tomu účelu je nutno mít úplně vpředu, v čelních bojových sledech, statečné, energické, obratné a zkušené velitele — opravdové muže.

Stačí nahlédnout do našich základních předpisů, abychom se přesvědčili o velkém počtu vlastností, jimiž se má každý dobrý velitel vyznačovat.

Uvádím zde jen ty hlavní, jež jsou především důležité pro mladé důstojníky. Jsou to:

Vlastnosti ducha (intelektu), k nimž patří na př. úsudek, postřeh, obezřelost, odvážnost, podnikavost, iniciativa a j.

Vlastnosti morální, především ty, jimž souhrnně říkáme charakter, s význačnými jeho rysy, jako vůle, čestnost, spravedlivost a

šlechtnost; dále sebevědomí, houževnatost, svědomitost, smysl pro povinnost, přímočarost, atd.

Vlastnosti odborné (profesionální): vojenské znalosti, umění velel, schopnosti instruktorské, znalost lidí, a p.

Většina přívlastků dobrého velitele se projeví až na bojišti. Mnohé z nich jsou vrozené, jiné třeba vypěstovat a upevňovat. I na tuto výchovu ducha, srdce a rozumu nově jmenovaného důstojníka působí z valné části jeho velitel setniny.

Jedna z nejcennějších vojenských vlastností je iniciativa. Treba však pamatovat, že nezáleží snad v právu pozměnit udělený rozkaz, v mylné domněnce, že tím úkol lépe splníme, nebo v naději, že dosáhneme lepších výsledků. Ne, takto pochopená iniciativa by věci jen uškodila. Ve skutečnosti má se iniciativa, zvláště u malých jednotek, projevit tím, že

a) jednáme vždy v duchu uděleného nám rozkazu, který podle potřeby a okolností náležitě rozvíjíme nebo doplňujeme, neboť představený velitel pomlčel úmyslně o různých podrobnostech, které přenechává úsudku svého podřízeného,

b) že dovedeme čelit každé nepředvídané situaci nebo každé změně, o které náš představený, když nám rozkaz dával, nemohl vědět,

c) že si podřízený vyžádá zavčas u svého představeného potřebné rozkazy, jakmile pozná, že situace vyžaduje nějaké činnosti a on, z jakýchkoli důvodů, žádné nařízení nedostal a úmysl svého velitele nezná.

Mladý velitel se musí často iniciativně rozhodovat, vždy však úměrně svému velitelskému stupni a v intencích svého představeného, bez bázně z odpovědnosti. Je-li iniciativa mimo to spojena s bystrým postřehem a je-li uplatněna v pravý čas a na pravém místě, nemine se zajisté nikdy s úplným úspěchem.

Příležitost k iniciativnímu jednání má mladý důstojník vždy a všude, během své každodenní služby u setniny. Každý jeho čin, vykonaný pro dobro služby, bez zvláštního nařízení, dobrovolně a z vlastního popudu, je vlastně již projevem jeho iniciativy. Velitel setniny však má svému důstojníku často poskytovat příležitost, aby mohl rozvinout své schopnosti, uplatnit v praxi své theoretické znalosti, projevit svou iniciativu, a je-li třeba, musí ho k takovému jednání i nabádat.

Učiní proto dobře, když mu postupně svěří různé úkony, když své rozkazy a svá nařízení formuluje tak, aby mladý důstojník měl opravdu možnost uplatnit svou iniciativu.

Zejména při výcviku a bojových cvičeních je výchova mladého důstojníka-velitele k iniciativě velmi důležitá. Velitel setniny se proto musí postarat o to, obzvláště v období výcviku čety a rot, aby jeho důstojník často jednotkám — četě, rotě — velel, anebo aby alespoň mohl projevit svůj názor na řešení daného úkolu. Ředitel cvičení nechť podle toho zakládá svá cvičení a volí často takové situace, které ponechávají mladému veliteli určitou svobodu a volnost v jednání, jako akce na křídle, styčné oddíly, zadní voje, přezvědné oddíly, důstojnické průzkumné hlídky, zájstvací oddíly, důležité polní stráže a jiné.

Je ovšem nezbytně nutné, aby si velitel setniny každého projevu iniciativy svého důstojníka opravdu povšiml, a uznal-li za vhodné i náležitě ho ocenil. Pozvedne tím jeho sebedůvěru a upevňuje vědomí důležitosti vlastního poslání.

Velitel setniny však má i podstatný vliv na zdárné vyvíjení a vyhranění charakteru přiděleného mu důstojníka. Toto usměrňování charakteru má již proto velikou důležitost, poněvadž spadá zpravidla do oné kritické doby, kdy většina mladých důstojníků musí zápolit s různými obtížemi, které bývají již údělem mládí, jako horkokrevnost, lehkomyšlnost, nerozváženost, touha po zábavách a p.

Vzácným darem tohoto věku je duševní svěžest, bystrost, sebevědomí, podnikavost, citizádostivost a touha vyniknout. Jsou to vesměs pro mladého velitele velmi cenné vlastnosti, které třeba jen udržovat a usměrňovat.

Nově jmenovaný důstojník přichází k setnině s vědomím, že je, zejména po stránce vojensko-technické, na svůj úkol důkladně připraven, že je obeznámen s nejnovějšími vymoženostmi vojenských nauk, a bývá dokonce někdy i přesvědčen, že jeho vědomosti po této stránce snad v mnohém předčí i znalosti starších důstojníků u trupy. Sebevědomí je u mladého důstojníka nanejvýš nutné, musí však být spojeno s určitou dávkou skromnosti. Musí proto od staršího velitele přijmout každou radu a poučení, i když se mu mnohdy zdá, že se mluví o věcech již dostatečně známých. Ale i velitel setniny nesmí snad bezohledným negováním, bryskním odmítáním a arogantní povýšeností mladého důstojníka zastrašovat a podlamovat jeho energii, sebevědomí a sebedůvěru.

Nesmí rovněž dojít k tomu, aby se služba stala mladému aktivnímu důstojníku jednotvárným zaměstnáním, jeho velitel setniny nesmí snad přílišnou úzkostlivostí, strohostí a pedanterií utlumovat jeho podnikavost a mladistvý elán; porušoval by tím jen škodlivě jeho individualitu a vychovával by místo mladého, svěžího velitele-junáka, buď zkostnatělého pedagoga nebo snad cvičitele-profesionála nebo uniformovaného úředníka. Takový důstojník by snad v míru zdánlivě ještě vyhovoval, nikdy však by nemohl být dobrým velitelem a vůdcem ve válce.

Proto také není správné, jestliže velitel setniny zapřáhne nemilosrdně svého důstojníka den co den od rána do večera do služby a nepovolí mu chvilky oddechu. Rozumný velitel naopak uvolní občas odpoledne svého důstojníka úplně od služby, a tím mu umožní, aby mohl pěstovat sport, pokračovat v svém sebevzdělání, ať všeobecném anebo vojenském, aby mohl vyhledávat vhodnou společnost a přiměřené rozptýlení. Naše výcvikové směrnice na to ostatně pamatují a ukládají všem velitelům, aby skutečně své podřízené důstojníky nepřetěžovali.

Stává se občas, zvláště u povah prchlých, prudkých a horkokrevných, že dochází někdy ve službě nebo mimo ni k větším anebo menším přestřelkům mladého důstojníka. Je pak na veliteli setniny, aby každou takovou věc správně posoudil, aby byl do přípustné míry shovívavý a dovedl menší přehmaty mírným způsobem odstranit anebo omezit.

Mravní hodnota a sebevědomí jednotlivců pozvedne pak i vnitřní hodnotu a sebevědomí celého kolektiva — armády. Jsme národ malý, tím větší však musí být hodnota našeho vojska, která jediné rozhoduje o vítězství. Jak skvělé příklady mravní síly a hromadného sebevědomí máme v naší minulosti, v dějinách našich legií, u našich husitských a bratrských vojsk! Podobně jako u nich, anebo u armád jiných malých národů s vysoce vyvinutou národní hrdostí — Jugoslávců, Belgičanů, Bulharů — musíme i my, Čechoslováci, především náš důstojnický sbor, pěstovat toto národní sebevědomí, musíme být přesvědčeni o vy-

soké hodnotě naší armády, o její chabrosti a nepřemožitelnosti.

Kontrola činnosti nově jmenovaného poručíka jeho velitelem setniny bude, hlavně v první době, mít za účel, napravovat chyby, udělané nezkušeným ještě cvičitelem, zdokonalovat jeho cvičitelské a velitelské schopnosti a přesvědčovat se o tom, je-li vždy důkladně připraven a používá-li správné metody. Mladý poručík musí zakrátko seznat, že jeho velitel chce mu být rádcem v jeho činnosti, a proto se musí vynasnažit, aby se co nejdříve zapracoval a svého velitele setniny uspokojil.

Velitel setniny však nesmí zacházet ani v jednom, ani v druhém směru do krajnosti. Je škodlivé zanedbávat úplně kontrolu nebo ji provádět jen povrchně, ještě více by však škodila přílišná a malicherná kontrola, kterou by se jen podlamovala samostatnost, radost z práce a smysl pro odpovědnost mladého důstojníka, aniž by tím snad bylo dosaženo lepších výsledků ve výcviku a výchově.

Nelze se při této příležitosti nezmínit o další okolnosti, která by mohla ubírat chuť k práci nově příslému důstojníku, kdyby mu totiž jeho starší kamarádi nebo dokonce představení při jeho vstupu do nového povolání vyličili v černých barvách jeho vyhlídky do budoucnosti, jeho možnosti pro další postup a kariéru. Takovým jednáním by nanejvýš utrpěla morálka mladého důstojníka. Velitel setniny musí naopak poukázat na to, že nynější stagnace v povyšování důstojníků je zjev jen dočasný, kterým nejmladší důstojnická generace již nebude podstatně dotčena. On má být hybnou silou svého důstojníka, který ho vede k další práci a činnosti a tím k větší dokonalosti. Má ho upozornit na možnosti, které se mu vyskytují, bude-li mít snahu a zájem o vyšší vojenské vzdělání (studium na vysoké škole válečné nebo intendantské).

V moderním boji dosáhneme konečného úspěchu tím, že do krajnosti využijeme dvou základních prvků: technických pokroků válečných a morálních sil svých podřízených. A jak jinak bychom porozuměli morální stránce boje, kdybychom neznali duši vojína, tedy toho, který je v boji hlavní osobou?

Proto je nezbytné, má-li se činnost mladého velitele vykázat úspěchem, aby zevrubně poznal individualitu svých podřízených, tedy těch, s kterými je v míru i ve válce v denním styku, kterým má nejen právo a výsadu velet, ale od kterých musí v dané chvíli vyžadovat, aby obětovali i svůj život, tedy to nejcennější, co člověk vůbec má. Nejzdatnějšími veliteli jsou ti, kdož znají nejlépe své podřízené. Před svým jmenováním důstojníkem měl mladý poručík jen málo příležitosti, aby po této stránce nastrádal potřebné zkušenosti. Ty získá zase jen praktickou službou u setniny, při čemž jeho velitel setniny bude opět jeho hlavním a nejlepším učitelem.

Studium povahy, letory, duševní úrovně a mentality podřízených je ovšem možné jen, může-li se důstojník s nimi domluvit v jejich mateřštině.

Je-li tedy problém mravní výchovy poněkud snadnější u mužstva národností slovanských (Čechů, Slováků, Rusínů, Poláků), je tím obtížnější a složitější, při tom však neméně důležitý, u vojinů — Němců a Maďarů. A tu přicházíme k dalšímu významnému požadavku na mladého důstojníka — k znalosti menšinových jazyků.

Je nesporné, že rok od roku mizí počet těch důstojníků, kteří se dovedou s vojíný menšinových národností v jejich mateřštině dorozumět, jim podat vysvětlení, ba mnozí nemají ani takové znalosti, aby porozuměli výkladům podřízených poddůstojníků-tlumočníků. Tím ovšem přechází výchova těchto vojínů z valné části do rukou poddůstojníků a nedá se pak z nich pro dobro služby vytěžit to, co by snad jinak bylo možné. Snahou důstojníka-cvičitele však musí být, aby dosáhl od každého jedince veškeré výkonnosti, kterou může dát. Musí myslet na to, že hodnota jednotky záleží na hodnotě jedinců, z nichž se skládá.

Máme kolem sebe armády dokonale vycvičené a zkušené, takže si naše poměrně malá armáda, na niž čekají těžké úkoly proti silným a zdatným soupeřům, nemůže dovolit ten přepych, aby do krajnosti nevyužila všech kvalit svých příslušníků a aby v své výchovné činnosti opomíjela jednu svou složku nebo jí věnovala jen povrchní péči a pozornost!

V některých případech je to u mladých poručíků jakási ostýchavost a neodůvodněná obava, že klesnou v autoritě u těchto vojínů, jichž mateřštinu úplně neovládají. Proto vidím jednu z povinností velitele setniny též v tom, aby přidržoval svého důstojníka k studiu a k zdokonalování se v některém z menšinových jazyků. Třeba i zde postupovat soustavně a postupně od nich požadovat, aby uvedenému mužstvu sami vše vysvětlili, je poučovali a theoreticky je školili.

Zpravidla přijímá mužstvo menšinových národností vždy velmi vděčně, snaží-li se jeho důstojník dorozumět se s ním v jeho mateřštině, a dosažené výsledky jsou pak daleko lepší nežli u setnin, kde se tato věc přenechává výhradně poddůstojníkům.

Ovšem, mladý důstojník si musí uvědomit i to, že by bylo nanejvýš škodlivé, kdyby se v této věci zacházelo zase příliš daleko. Každý voják menšinových národností se musí učit státnímu jazyku, především vojenské mluvě. Bylo by záhodno — a při dvouleté vojenské službě se toho dá dosíci — aby ke konci presenční služby všichni tito vojíní porozuměli každému běžnému rozkazu a výkladu a aby se dovedli v státním jazyce aspoň dorozumět. Nutno konstatovat, že většina těchto vojínů projevuje loyální snahu naučit se během presenční služby státnímu jazyku, a věnují-li i představení této věci náležitou péči, bývají výsledky velmi dobré.

Vedle jednoho z menšinových jazyků by se měl každý důstojník věnovat buď studiu některé z řečí našich spojenců anebo některému ze světových jazyků, již proto, aby mohl v originále sledovat odbornou literaturu toho onoho národa. Velitel setniny, zvláště, má-li sám jazykové znalosti, může uplatnit i zde svůj vliv.

Zvýšit všeobecně úroveň jazykových znalostí považují u našeho důstojnického dorostu za problém velmi ožehavý. Mezery v tomto směru — a jsou dosti značné — dají se výchovnou činností velitelů u trupy jen zčásti odstranit. Mladí aktivní důstojníci by měli k plukům docházet s mnohem lepšími jazykovými základy, získanými buď na středních školách anebo ve vojenské akademii.

(Příště dále.)